

1. මූල්‍ය ප්‍රකාශන

1.1 තත්ත්වගණනය කළ මතය

ගොවීන්ගේ භාරකාර අරමුදලේ 2024 දෙසැම්බර් 31 දිනට මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශනය සහ එදිනෙන් අවසන් වර්ෂය සඳහා වූ මූල්‍ය කාර්යසාධන ප්‍රකාශනය, ශුද්ධ වත්කම් වෙනස්වීමේ ප්‍රකාශනය සහ එදිනෙන් අවසන් වර්ෂය සඳහා මුදල් ප්‍රවාහ ප්‍රකාශනය සහ ප්‍රමාණාත්මක ගිණුම්කරණ ප්‍රතිපත්තිවලට අදාළ තොරතුරු ද ඇතුළත් මූල්‍ය ප්‍රකාශනවලට අදාළ සටහන්වලින් සමන්විත 2024 දෙසැම්බර් 31 දිනෙන් අවසන් වර්ෂය සඳහා වූ මූල්‍ය ප්‍රකාශන, 1994 මාර්තු 9 දිනැති ගොවීන්ගේ භාරකාර අරමුදලේ භාරකාර ඔප්පුව සහ ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 154(3) ව්‍යවස්ථාව සමඟ සංයෝජිතව කියවිය යුතු 2018 අංක 19 දරන ජාතික විගණන පනතේ විධිවිධාන ප්‍රකාර මාගේ විධානය යටතේ විගණනය කරන ලදී. පාර්ලිමේන්තුව වෙත ඉදිරිපත් කළ යුතු යැයි මා අදහස් කරන මාගේ අදහස් දැක්වීම් හා නිරීක්ෂණයන් මෙම වාර්තාවේ දැක්වේ.

මෙම වාර්තාවේ 1.5 ඡේදයේ දක්වා ඇති කරුණුවලින් වන බලපෑම හැර අරමුදලේ මූල්‍ය ප්‍රකාශනවලින් 2024 දෙසැම්බර් 31 දිනට අරමුදලේ මූල්‍ය තත්ත්වය සහ එදිනෙන් අවසන් වර්ෂය සඳහා එහි මූල්‍ය ක්‍රියාකාරීත්වය හා මුදල් ප්‍රවාහ ශ්‍රී ලංකා රාජ්‍ය අංශ ගිණුම්කරණ ප්‍රමිතීන්ට අනුකූලව සත්‍ය හා සාධාරණ තත්ත්වයක් පිළිබිඹු කරන බව මා දරන්නා වූ මතය වේ.

1.2 තත්ත්වගණනය කළ මතය සඳහා පදනම

මෙම වාර්තාවේ 1.5 ඡේදයේ දක්වා ඇති කරුණු මත පදනම්ව මාගේ මතය තත්ත්වගණනය කරනු ලැබේ.

ශ්‍රී ලංකා විගණන ප්‍රමිතීන්ට (ශ්‍රී.ලං.වි.ප්‍ර.) අනුකූලව මා විගණනය සිදු කරන ලදී. මෙම විගණන ප්‍රමිති යටතේ වූ මාගේ වගකීම, මෙම වාර්තාවේ මූල්‍ය ප්‍රකාශන විගණනය සම්බන්ධයෙන් විගණකගේ වගකීම යන කොටසේ තවදුරටත් විස්තර කර ඇත. මාගේ තත්ත්වගණනය කළ මතය සඳහා පදනමක් සැපයීම උදෙසා මා විසින් ලබාගෙන ඇති විගණන සාක්ෂි ප්‍රමාණවත් සහ උචිත බව මාගේ විශ්වාසයයි.

1.3 මූල්‍ය ප්‍රකාශන සම්බන්ධයෙන් කළමනාකරණයේ සහ ඊට සම්බන්ධ පාලනය කරන පාශ්ඨවයන්ගේ වගකීම

මෙම මූල්‍ය ප්‍රකාශන ශ්‍රී ලංකා රාජ්‍ය අංශයේ ගිණුම්කරණ ප්‍රමිතීන්ට අනුකූලව පිළියෙල කිරීම හා සාධාරණ ලෙස ඉදිරිපත් කිරීම සහ වංචා හෝ වැරදි හේතුවෙන් ඇතිවිය හැකි ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන්ගෙන් තොරව මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියෙල කිරීමට හැකිවනු පිණිස අවශ්‍ය වන අභ්‍යන්තර පාලනයන් තීරණය කිරීම කළමනාකරණයේ වගකීම වේ.

මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියෙල කිරීමේදී, අරමුදල අඛණ්ඩව පවත්වාගෙන යාමේ හැකියාව තීරණය කිරීම කළමනාකරණයේ වගකීමක් වන අතර, කළමනාකාරීත්වය අරමුදල ඇවර කිරීමට අදහස් කරන්නේ නම් හෝ වෙනත් විකල්පයක් නොමැති විටදී මෙහෙයුම් නැවැත්වීමට කටයුතු කරන්නේ නම් හැර අඛණ්ඩ පැවැත්මේ පදනම මත ගිණුම් තැබීම හා අරමුදල අඛණ්ඩ පැවැත්මට අදාළ කරුණු අනාවරණය කිරීමද කළමනාකරණයේ වගකීමකි.

අරමුදලේ මූල්‍ය වාර්තාකරණ ක්‍රියාවලිය සම්බන්ධව පරීක්ෂා කිරීමේ වගකීම, සම්බන්ධ පාර්ශව විසින් දරනු ලබයි.

2018 අංක 19 දරන ජාතික විගණන පනතේ 16(1) උප වගන්තිය ප්‍රකාරව, අරමුදලේ වාර්ෂික සහ කාලීන මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියෙල කිරීමට හැකිවන පරිදි ස්වකීය ආදායම්, වියදම්, වත්කම් හා බැරකම් පිළිබඳ නිසි පරිදි පොත්පත් හා වාර්තා පවත්වාගෙන යා යුතුය.

1.4 මූල්‍ය ප්‍රකාශන විගණනය සම්බන්ධයෙන් විගණකගේ වගකීම

සමස්තයක් ලෙස මූල්‍ය ප්‍රකාශන, වංචා සහ වැරදි නිසා ඇතිවන ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන්ගෙන් තොර බවට සාධාරණ තහවුරුවක් ලබාදීම සහ මාගේ මතය ඇතුළත් විගණන වාර්තාව නිකුත් කිරීම මාගේ අරමුණ වේ. සාධාරණ සහතිකවීම උසස් මට්ටමේ සහතිකවීමක් වන නමුත්, ශ්‍රී ලංකා විගණන ප්‍රමිති ප්‍රකාරව විගණනය සිදු කිරීමේදී එය සෑමවිටම ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන් අනාවරණය කරගන්නා බවට වන තහවුරු කිරීමක් නොවනු ඇත. වංචා සහ වැරදි තනි හෝ සාමූහික ලෙස බලපෑම නිසා ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන් ඇතිවිය හැකි අතර, එහි ප්‍රමාණාත්මක භාවය මෙම මූල්‍ය ප්‍රකාශන පදනම් කරගනිමින් පරිශීලකයන් විසින් ගනු ලබන ආර්ථික තීරණ කෙරෙහි වන බලපෑම මත රඳා පවතී.

ශ්‍රී ලංකා විගණන ප්‍රමිති ප්‍රකාරව විගණනයේ කොටසක් ලෙස මා විසින් විගණනයේදී වෘත්තීය විනිශ්චය සහ වෘත්තීය සැකමුසුබවින් යුතුව ක්‍රියා කරන ලදී. මා විසින් තවදුරටත්,

- ප්‍රකාශ කරන ලද විගණන මතයට පදනමක් සපයා ගැනීමේදී වංචා හෝ වැරදි හේතුවෙන් මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල ඇති විය හැකි ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන් ඇතිවීමේ අවදානම් හඳුනාගැනීම හා තක්සේරු කිරීම සඳහා අවස්ථාවෝචිතව උචිත විගණන පරිපාටි සැලසුම් කර ක්‍රියාත්මක කරන ලදී. වරදවා දැක්වීම හේතුවෙන් සිදුවන ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන්ගෙන් සිදුවන බලපෑමට වඩා වංචාවකින් සිදුවන්නා වූ බලපෑම ප්‍රබල වන්නේ ඒවා දුස්සන්ධානයෙන්, ව්‍යාජ ලේඛන සැකසීමෙන්, වෙනත්තාත්වික මඟහැරීමෙන්, වරදවා දැක්වීමෙන් හෝ අභ්‍යන්තර පාලනයන් මඟ හැරීමෙන් වැනි හේතු නිසා වන බැවිනි.
- අභ්‍යන්තර පාලනයේ සඵලදායීත්වය පිළිබඳව මතයක් ප්‍රකාශ කිරීමේ අදහසින් නොවූවද, අවස්ථාවෝචිතව උචිත විගණන පරිපාටි සැලසුම් කිරීම පිණිස අභ්‍යන්තර පාලනය පිළිබඳව අවබෝධයක් ලබාගන්නා ලදී.
- භාවිතා කරන ලද ගිණුම්කරණ ප්‍රතිපත්තිවල උචිතභාවය, ගිණුම්කරණ ඇස්තමේන්තුවල සාධාරණත්වය සහ කළමනාකරණය විසින් කරන ලද සම්බන්ධිත හෙළිදරව් කිරීම් අගයන ලදී.
- සිද්ධීන් හෝ තත්ත්වයන් හේතුවෙන් අරමුදලේ අඛණ්ඩ පැවැත්ම පිළිබඳ ප්‍රමාණාත්මක අවිනිශ්චිතතාවයක් තිබේද යන්න සම්බන්ධයෙන් ලබාගත් විගණන සාක්ෂි මත පදනම්ව ගිණුම්කරණය සඳහා අරමුදලේ අඛණ්ඩ පැවැත්ම පිළිබඳ පදනම යොදා ගැනීමේ අදාළත්වය තීරණය කරන ලදී. ප්‍රමාණවත් අවිනිශ්චිතතාවයක් ඇති බවට මා නිගමනය කරන්නේ නම් මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල ඒ සම්බන්ධයෙන් වූ හෙළිදරව්කිරීම්වලට මාගේ විගණන වාර්තාවේ අවධානය යොමු කළ යුතු අතර, එම හෙළිදරව්කිරීම් ප්‍රමාණවත් නොවන්නේ නම් මාගේ මතය විකරණය කළ යුතුය. කෙසේ වුවද, අනාගත සිද්ධීන් හෝ තත්ත්වයන් මත අඛණ්ඩ පැවැත්ම අවසන් වීමට හැකිය.
- මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල ව්‍යුහය හා අන්තර්ගතය සඳහා පාදක වූ ගනුදෙනු හා සිද්ධීන් උචිත හා සාධාරණව ඇතුළත් වී ඇති බව සහ හෙළිදරව් කිරීම් ඇතුළත් මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල සමස්ත ඉදිරිපත් කිරීම අගයන ලදී. හැකි තාක් දුරට හා අවශ්‍ය ඕනෑම විටෙක පහත සඳහන් දෑ පරීක්ෂා කිරීම සඳහා විගණන විෂය පථයද පුළුල් කර ඇත.
- තොරතුරු ඉදිරිපත් කිරීම සම්බන්ධයෙන් බලන කල අරමුදලේ කාර්යයන් අඛණ්ඩව ඇගයීමට හැකිවන පරිදි එහි සංවිධානය, පද්ධති, පරිපාටි, පොත්පත්, වාර්තා හා වෙනත් ලියකියවිලි විධිමත්ව හා ප්‍රමාණාත්මකව සැලසුම් කර තිබේද යන බව සහ එකී පද්ධති, පරිපාටි, පොත්පත්, වාර්තා හා වෙනත් ලියකියවිලි ඵලදායී ලෙස පවත්වාගෙන යනු ලැබේ ද යන බව;
- යම් අදාළ ලිඛිත නීතියකට හෝ අරමුදලේ පාලක මණ්ඩලය විසින් නිකුත් කරන ලද වෙනත් පොදු හෝ විශේෂ විධානයකට අනුකූලව, අරමුදල ක්‍රියා කර ඇති බව,

- සිය බලතල, කර්තව්‍ය සහ කාර්යයන්ට අනුකූලව කටයුතු කර ඇති බව,
- සම්පත් සකසුරුවම් ලෙස, කාර්යක්ෂම ලෙස සහ ඵලදායී ලෙස කාලසීමාවන් තුළ සහ අදාළ නීතිරීතිවලට අනුකූලව ප්‍රසම්පාදනය කර භාවිතා කර ඇති බව,

1.5 මූල්‍ය ප්‍රකාශන

1.5.1 ගිණුම්කරණ අඩුපාඩු

විගණන නිරීක්ෂණය	කළමනාකාරිත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
(අ) මූල්‍ය ප්‍රකාශන තුළ රු.7,241,656 ක් ලෙස ඉතිරිකිරීමේ ගිණුමේ ශේෂයක් පෙන්වා තිබුණද සත්‍ය වශයෙන්ම එබඳු ශේෂයක් නොපවතින බැවින් මෙම වටිනාකමින් ජංගම වත්කම් අධිගණනය වී තිබුණි.	2002 වර්ෂයේදී වක්‍රීය අරමුදල, කෘෂිකාර්මික භාරකාර අරමුදල හා ගොවීන්ගේ භාරකාර අරමුදල ඒකාබද්ධ කිරීමේදී මෙම ශේෂය පොත් අගයක් ලෙස පමණක් අරමුදලට පවරා ඇත. මෙම ශේෂය ගිණුම් පොත් වලින් ඉවත් කිරීමට කටයුතු සිදු කරමින් පවතී.	සත්‍ය වශයෙන් පවත්නා ශේෂ පමණක් ගිණුම්ගත කළ යුතුය.
(ආ) පෙර වර්ෂවල සිට පැවත එන රු.939,010 ක වෙනත් ලැබිය යුතු පොලී ශේෂය, රු.12,923,393 ක ලැබිය යුතු කෙටිකාලීන ණය ශේෂය සහ භාරකාර අරමුදල පිහිටුවීමේදී පවරා ගෙන තිබුණු රු.9,112,579 ක් වූ ගොවි කමිටු ණය ශේෂය යන ශේෂයන් අයකර ගැනීමේ හැකියාව අවිනිශ්චිත වන හෝ සත්‍ය වශයෙන් නොපවතින ශේෂයක් වන අතර ඒ සඳහා හානිකරණය වෙන් කිරීම් ද සිදු කර නොතිබුණි.	වෙනත් ලැබිය යුතු පොලී ශේෂය වූ රු.939,010 සම්බන්ධයෙන් විගණනය ලබාදී ඇති උපදෙස් පරිදි කටයුතු කරමි. ලැබිය යුතු කෙටි කාලීන ණය රු.12,923,393 ක ශේෂයෙන් රු.700,218 ශේෂය හා රු.7,923,175 ක ශේෂය සම්බන්ධයෙන් අමාත්‍යාංශ නිලධාරීන්ගෙන් යුතු කමිටු පත් කර ඇති අතර ඒ සම්බන්ධයෙන් ඉදිරි කටයුතු සිදු කරමින් පවතී. රු.4,300,000 ශේෂය ගොවි සමාගම් දෙකකට අයත් ශේෂයන් වන අතර ඒ පිළිබඳ ඉදිරි කටයුතු සිදු කිරීමට නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුව වෙත යොමු කර ඇත.	අවිනිශ්චිත ශේෂ සඳහා හානිකරණය වෙන් කිරීම් කළ යුතුය.
(ඇ) ගොවීන්ගේ භාරකාර අරමුදල පිහිටුවීමේදී පවරා දුන්, රු.697,644 ක් වටිනා ගොවීන්ගේ තැන්පතු, රු.591,965 ක් වටිනා කොටස් ගිණුම සහ රු.159,399,408 ක් වූ ගොවිසෙන අරමුදල සහ ලැබිය යුතු පොළිය රු.17,798,678 සනාථ කිරීම සඳහා කිසිදු සාක්ෂියක් ඉදිරිපත් නොවූ අතර එම ශේෂයන්ගේ නිවැරදිතාවය තහවුරු කර ගත නොහැකි විය. තවද ඒ සඳහා හානිකරණය වෙන්කිරීම්ද කර නොතිබුණි.	මෙම ශේෂයන් සියල්ල 2002 වර්ෂයේදී වක්‍රීය අරමුදල, කෘෂිකාර්මික භාරකාර අරමුදල හා ගොවීන්ගේ භාරකාර අරමුදල ඒකාබද්ධ කිරීමේදී වක්‍රීය අරමුදල යටතේ පැවති ශේෂයක් වන අතර මෙම ශේෂය පොත් අගයක් ලෙස පමණක් ගොවීන්ගේ භාරකාර අරමුදලට පවරා ඇත. විගණනය වෙත ඉදිරිපත් කිරීමට මේ සඳහා ශේෂ ලැයිස්තු අරමුදල සතුව නොමැත.	ශේෂ වල නිවැරදිතාවය තහවුරු කර ගැනීම සඳහා ලිඛිත සාක්ෂි ඉදිරිපත් කළ යුතු අතර අවිනිශ්චිත ශේෂ සඳහා හානිකරණය වෙන් කිරීම් කළ යුතුය.

1.6	නීති, රීති, රෙගුලාසි සහ කළමනාකරණ තීරණ ආදියට අනුකූල නොවීම	නීති, රීති, රෙගුලාසි ආදියට යොමුව	අනුකූල නොවීම	කළමනාකාරිත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
(අ)	2020 අගෝස්තු 28 දිනැති අංක 01/2020 දරන රාජ්‍ය මුදල් චක්‍රලේඛය				
(i)	මු.රෙ.756(6) වගන්තිය	රෙගුලාසිය ප්‍රකාරව භාණ්ඩ සමීක්ෂණ වාර්තා විගණකාධිපති වෙත යොමු කර නොතිබුණි.	භාණ්ඩ කරන වාර්ෂික භාණ්ඩ සමීක්ෂණය මගින් අරමුදලේ භාණ්ඩ සමීක්ෂණය සිදු කරන අතර අමාත්‍යාංශ භාණ්ඩ සමීක්ෂණ වාර්තාවේ අරමුදලේ භාණ්ඩ සමීක්ෂණ විස්තර ද ඇතුළත් කොට විගණකාධිපති වෙත වාර්තා කරනු ලබයි.	භාණ්ඩ සමීක්ෂණ වාර්තා විගණකාධිපති වෙත යොමු කළ යුතුය.	
(ii)	මු.රෙ.876 (3)	ව්‍යවස්ථාපිත නොවන අරමුදල් වහාම ක්‍රියාත්මක වන පරිදි අහෝසි කොට ඒවායේ මුදල් රජයේ ඒකාබද්ධ අරමුදලට බැර කළ යුතු අතර ව්‍යවස්ථාපිත නොවන අරමුදල් තවදුරටත් පවත්වා ගෙන යාමට සාධාරණ හේතු ඇත්නම් පාර්ලිමේන්තු පනතක් මගින් නීති ගත කළ යුතු වුවත් මෙම අරමුදල සම්බන්ධයෙන් එසේ කටයුතු කර නොතිබුණි.	ගොවීන්ගේ භාරකාර අරමුදල භාර ඔප්පුවක් මගින් ක්‍රියාත්මක වන අතර අදාළ පනත් කෙටුම්පත සම්බන්ධයෙන් ඉදිරි කටයුතු සිදු කරමින් පවතී.	ව්‍යවස්ථාපිත අරමුදලක් බවට පාර්ලිමේන්තු පනතක් මගින් නීතිගත කිරීමට කටයුතු කළ යුතුය.	
(ආ)	2020 අගෝස්තු 28 දිනැති හා 1/2020 දරන රාජ්‍ය මුදල් චක්‍රලේඛයේ මාර්ගෝපදේශ 04 හි 3 වගන්තිය	මාර්ගෝපදේශය ප්‍රකාරව එක් එක් කාර්තුව අවසානයේ අරමුදලේ ප්‍රගතිය සමාලෝචනය කළ හැකි වන පරිදි අරමුදලේ ප්‍රධාන කාර්යයන් පිළිබඳ කාර්තුමය වාර්තා රාජ්‍ය මුදල් දෙපාර්තමේන්තුව හා ජාතික අයවැය දෙපාර්තමේන්තුව වෙත ද පිටපතක් සහිතව විගණකාධිපති වෙත ඉදිරිපත් කර නොතිබුණි.	සෑම වසරක් අවසානයේදීම ගොවීන්ගේ භාර අරමුදලින් සිදු කරන කාර්යයන් ඇතුළත් කාර්ය සාධන වාර්තාවක් සකස් කර රාජ්‍ය මුදල් දෙපාර්තමේන්තුවට හා ජාතික අයවැය දෙපාර්තමේන්තුවට පිටපත් සහිතව විගණකාධිපති වෙත යොමු කර ඇත.	අරමුදලේ ප්‍රධාන කාර්යයන් පිළිබඳ කාර්තුමය වාර්තා නියමිත පරිදි ඉදිරිපත් කළ යුතුය.	

(ඇ) 1994 මාර්තු 9
දිනැති ගොවීන්ගේ
භාරකාර අරමුදලේ
භාරකාර ඔප්පුව

(i) 3(1) උප වගන්තිය මෙරට ගොවි ජනතාවගේ රාජ්‍ය වියදම් කළමනාකරණ පනත අරමුදලේ කෘෂිකාර්මික සංවර්ධනය සහ නිකුත් වීමෙන් අනතුරුව ව්‍යාපෘති පරමාර්ථ ඉටු සුභසාධනය වැඩිදියුණු කිරීම, ක්‍රියාත්මක කිරීම සීමා වී ඇති අතර වන අයුරින් සුළු ගොවීන් සඳහා කෙටි ගංවතුර ආපදා හා හදිසි ව්‍යාපෘතීන් සැලසුම් කර කාලීන කෘෂිකාර්මික ණය අවශ්‍යතාවයන් මත පැන නගින අරමුදල් සැලසුම් කර පහසුකම් සැපයීම, සුළු ගොවීන් ව්‍යාපෘති සඳහා පමණක් ප්‍රතිපාදන අරමුදල් සඳහා කෘෂි යෙදවුම් ලබා දෙන ලදී. එබැවින් සංවර්ධන උපයෝජනය කළ යුතුය. සම්පාදනය, මුදල් වැඩසටහන් සඳහා ප්‍රතිපාදන අරමුදල් දුෂ්කරතාවයන් මඟහරවා ලබාදීම් සීමා කර ඇත. එමෙන්ම 2024 වර්ෂය අවසානයේ 2024 අංක 44 දරන රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ පනතේ විධිවිධාන අනුව ගොවීන්ගේ භාර අරමුදල අනුව ගොවීන්ගේ භාර අරමුදල තවදුරටත් පවත්වාගෙන යාම සම්බන්ධයෙන් මෙතෙක් නිශ්චිත තීරණයක් නොමැති බැවින් නව ව්‍යාපෘතීන් සඳහා ද මුදල් නිදහස් කිරීම් තාවකාලිකව නතර කරන ලදී. එබැවින් අරමුදලේ පවතින අතිරික්ත මුදල් ආයෝජනය කර ඇත.

මෙරට ගොවි ජනතාවගේ රාජ්‍ය වියදම් කළමනාකරණ පනත අරමුදලේ කෘෂිකාර්මික සංවර්ධනය සහ නිකුත් වීමෙන් අනතුරුව ව්‍යාපෘති පරමාර්ථ ඉටු සුභසාධනය වැඩිදියුණු කිරීම, ක්‍රියාත්මක කිරීම සීමා වී ඇති අතර වන අයුරින් සුළු ගොවීන් සඳහා කෙටි ගංවතුර ආපදා හා හදිසි ව්‍යාපෘතීන් සැලසුම් කර කාලීන කෘෂිකාර්මික ණය අවශ්‍යතාවයන් මත පැන නගින අරමුදල් සැලසුම් කර පහසුකම් සැපයීම, සුළු ගොවීන් ව්‍යාපෘති සඳහා පමණක් ප්‍රතිපාදන අරමුදල් සඳහා කෘෂි යෙදවුම් ලබා දෙන ලදී. එබැවින් සංවර්ධන උපයෝජනය කළ යුතුය. සම්පාදනය, මුදල් වැඩසටහන් සඳහා ප්‍රතිපාදන අරමුදල් දුෂ්කරතාවයන් මඟහරවා ලබාදීම් සීමා කර ඇත. එමෙන්ම 2024 වර්ෂය අවසානයේ 2024 අංක 44 දරන රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ පනතේ විධිවිධාන අනුව ගොවීන්ගේ භාර අරමුදල අනුව ගොවීන්ගේ භාර අරමුදල තවදුරටත් පවත්වාගෙන යාම සම්බන්ධයෙන් මෙතෙක් නිශ්චිත තීරණයක් නොමැති බැවින් නව ව්‍යාපෘතීන් සඳහා ද මුදල් නිදහස් කිරීම් තාවකාලිකව නතර කරන ලදී. එබැවින් අරමුදලේ පවතින අතිරික්ත මුදල් ආයෝජනය කර ඇත.

ගැනීම සඳහා සුළු ගොවීන්ට වෙළඳපොළ ණය පහසුකම් සැපයීම, හෝග සහ සත්ව නිෂ්පාදන හා නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය සඳහා සුළු ගොවීන්ට සහාය වීම හා කෘෂිකාර්මික සංවර්ධනයට පහසුකම් සැපයීම උදෙසා විශේෂිත කෘෂිකාර්මික වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක කිරීම ගොවීන්ගේ භාරකාර අරමුදලේ පරමාර්ථ වන අතර එම පරමාර්ථ ඉටු වන අයුරින් ව්‍යාපෘතීන් සැලසුම් නොකර සමාලෝචිත වර්ෂය අවසානයේ බැංකු ගිණුම්වල රු.112,947,833ක් හා ආයෝජනවල රු.1,237,584,880 ක් රඳවාගෙන පැවතුණි.

(ii) 14 වගන්තිය භාරකාර අරමුදල සඳහා කාර්ය මණ්ඩල බඳවා ගැනීමේ පටිපාටියක් සකස් කර අනුමත කර ගෙන නොතිබුණි.

මෙම අරමුදල තවදුරටත් බඳවා ගැනීමේ පවත්වාගෙන යාම සම්බන්ධයෙන් පටිපාටියක් සකස් කළ යුතුය. නිශ්චිත තීරණයකට එළඹීමෙන් පසු, පනතකින් සංස්ථාපනය කර පසුව සේවා අවශ්‍යතාවය පරිදි කාර්ය මණ්ඩල බඳවා ගැනීමේ පටිපාටියක් සකස් කර අවශ්‍ය කටයුතු සිදු කිරීමට යෝජිතය.

2. මූල්‍ය සමාලෝචනය

2.1 මූල්‍ය ප්‍රතිඵල

සමාලෝචිත වර්ෂයේ මෙහෙයුම් ප්‍රතිඵලය රු.58,801,653 ක අතිරික්තයක් වූ අතර ඊට අනුරූප ඉකුත් වර්ෂයේ අතිරික්තය රු.611,553,841 ක් විය. ඒ අනුව මූල්‍ය ප්‍රතිඵලයෙහි රු.552,752,188 ක පිරිහීමක් නිරීක්ෂණය විය. මෙම අඩු වීම සඳහා පෙර වර්ෂයට සාපේක්ෂව සමාලෝචිත වර්ෂය තුළදී මහා භාණ්ඩාගාරයෙන් ගොවිසෙන ලෝතරැයි ආදායම් නොලැබීම ප්‍රධාන වශයෙන් හේතු වී තිබුණි.

3. මෙහෙයුම් සමාලෝචනය

3.1 කළමනාකරණ අකායර්ක්ෂමතා

විගණන නිරීක්ෂණ	කළමනාකාරීත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
(අ) 2002 සිට 2004 වර්ෂය දක්වා අවස්ථා 9 කදී ජාතික පශු සම්පත් සංවර්ධන මණ්ඩලය වෙත එකතුව රු.102,689,700 ක ණය මුදලක් ලබාදී ඉන් රු.9,000,000 ක් වසරක් තුළදී නැවත අරමුදලට පියවීමටත්, රු.93,662,700 ක් මහනුවර පිහිටි මහබේරියතැන්න වත්ත නමැති ඉඩම විකුණූ වහාම පියවීමටත් ගිවිසුම් ප්‍රකාරව එකඟ වී තිබුණි. එහෙත් එකඟවන අවස්ථාව වන විටදී ද බාහිර පාර්ශවයකට එම ඉඩම 99 අවුරුදු බදු දී තිබුණු අතර මේ වන විට ණය මුදල් ලබාදී වසර 21 ක් ගතවී තිබුණ ද නොපියවූ ණය ශේෂය රු.43,512,700 ක් සහ ඒ සඳහා උපවිත පොලිය රු.98,023,448 ක් හිඟව පැවතිණි.	ජාතික පශු සම්පත් සංවර්ධන මණ්ඩලය වෙත ලබා දී ඇති මෙම ණය මුදලට අදාළව මේ වන විට මාසික වාරිකය රු.500,000 බැගින් අයවේ. 2023 ජනවාරි 17 දින පැවති ගොවීන්ගේ භාරකාර අරමුදලේ අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩල තීරණය පරිදි තවදුරටත් අයවිය යුතු ණය මුදල සම්පූර්ණයෙන් ගෙවා අවසන් කරන ලෙසට දන්වා යැවූ අතර එසේ එකවර ණය ශේෂය ගෙවා අවසන් කිරීමට ආයතනයට මූල්‍ය හැකියාවක් නොමැති බවට දන්වා එවා ඇත.	නොපියවූ ණය සහ පොලිය අයකර ගැනීමට කටයුතු කළ යුතුය.
(ආ) 2016 වර්ෂයේදී මාස 24 ක් තුළ අයකර ගැනීමට එකඟ වී රු.1,000,000 ක මුදලක් අරමුදලින් අනුමත කර ඉන් රු.500,000 ක මුදලක් අර්තාපල් බෝග වගාව සඳහා නුවරඑළිය වලපන ග්‍රාමයේ ගොවියකු වෙත නිදහස් කර තිබුණි. එම පළාත භාර ගොවිජන සංවර්ධන සහකාර කොමසාරිස්වරයා විසින් ව්‍යාපෘතිය සාර්ථකව ක්‍රියාත්මක කර නොමැති බව වාර්තා කර තිබීම හේතුවෙන් ඉතිරි මුදල නිදහස් කර නොතිබුණු අතර වසර 8 ක් ගතවී ඇතත් ණය මුදල හා පොලිය අයකරගෙන නොතිබුණි.	අදාළ ණය පොලිය අයකර ගැනීමට කටයුතු කිරීමට සටහන් කර ගනිමි.	ණය මුදල හා පොලිය අයකර ගැනීමට කටයුතු කළ යුතුය.
(ඇ) බඩඉරිඟු වගා කරන ගොවීන් සඳහා ලබා දී තිබුණු රු.200,000,000 ක ණය මුදල සඳහා ලැබිය යුතු රු.1,900,791 ක පොලී ලෙස මේ දක්වා අය කරගෙන නොතිබුණි.	මෙම ණය ශේෂය සම්බන්ධයෙන් ගොවිජන විනිශ්චය සභාව විසින් ඉදිරි නීතිමය කටයුතු සිදුකරමින් පවතී.	ණය මුදල හා පොලිය අයකර ගැනීමට කටයුතු කළ යුතුය.
(ඈ) නිලධාරීන් සඳහා යතුරු පැදි ලබා ගැනීමට ලබා දුන් රු.1,009,457 ක ණය මුදලෙහි අගය සනාථ කර ගැනීම සඳහා එම ණය ලබා දුන් නිලධාරීන් පිළිබඳ විස්තර අරමුදල සතු නොවීය.	මෙම ශේෂය ක්ෂේත්‍ර නිලධාරීන් හට ලබා දී ඇති යතුරුපැදි වලට අදාළව තවදුරටත් අයවිය යුතු ශේෂයක් වන අතර අදාළ ආයතන දැනුවත් කොට මෙම ශේෂය නිරවුල් කිරීමට සටහන් කර ගනිමි	ණය ලබාගත් නිලධාරීන් පිළිබඳ තොරතුරු ලබාගෙන අදාළ ණය අයකර ගැනීමට කටයුතු කළ යුතුය.

3.2 මෙහෙයුම් අකායර්ක්ෂමතා විගණන නිරීක්ෂණ

	කළමනාකාරිත්වයේ අදක්වීම	නිර්දේශය
(අ) පොළොන්නරුව දිස්ත්‍රික්කයේ කුඹුරු අක්කර 3,000 ක් Global Gap සහතිකකරණ ක්‍රමවේදයට අනුව 2018/2019 වගා කිරීම, ජාත්‍යන්තර ප්‍රමිතකරණ ක්‍රමවේද පිළිබඳ ගොවි ජනතාව දැනුවත් කිරීම හා පරිසර හිතකාමී තිරසර කෘෂිකාර්මික ක්‍රමවේදය අනුගමනය කිරීමෙන් ආර්ථික වාසි අත්පත් කර ගැනීම අරමුණු කර ගෙන පිහිට වූ රත් ගෙවිලිය සමාජ ව්‍යවසාය පොදු සමාගමට වසරක කාලයකින් ගෙවීමේ පදනම මත රු.5,966,000 ක පොලී රහිත ණයක් ලබා දී තිබුණි. එම ව්‍යාපෘති කාල රාමුව අනුව 2019 මාර්තු මස වන විට ගෙවිලියන්ගේ වී නිෂ්පාදනය වෙනුවෙන් GAP (Good Agriculture Practice) සහතිකය ලබා දීමට අපේක්ෂා කළද මේ වන විටත් අදාළ සහතිකය ලබාදීමට හෝ ලබා දුන් මුදල අයකර ගැනීමට කටයුතු කර නොතිබුණි.	ණය අයකර ගැනීමට අවශ්‍ය නීතිමය ක්‍රියාමාර්ග ගැනීම සඳහා නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුව වෙත යොමු කර ඇත.	ණය මුදල අයකර ගැනීමට කටයුතු කළ යුතුය.
(ආ) “ප්‍රයිම් හර්බ් ලංකා” නැමැති පුද්ගලික සමාගම වෙත 2003 වසරේදී ලබාදී ඇති රු.3,500,000 ක ණය මුදලින් රු.860,000 ක්, සහ උපවිත පොලී වටිනාකම රු.886,666 ක් තව දුරටත් අයවීමට පැවතුණි.	නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුව වෙත අවශ්‍ය ඉදිරි කටයුතු සඳහා යොමු කර ඇත.	ණය මුදල අයකර ගැනීමට කටයුතු කළ යුතුය.
(ඇ) ලොකු ඵෑණු බීජ නිෂ්පාදනය කරනු ලබන ගොවීන් 63 දෙනෙකු සඳහා 2016 වර්ෂය වන විට ලබා දුන් රු.11,370,000 ක ණය මුදලින් මේ වන විට අයනොවූ රු.1,538,064 ක් අයකර ගැනීමට කටයුතු කර නොතිබුණි.	මෙම ණය මුදල් කොටස් වශයෙන් අයවේ. ණය මුදල් නොගෙවූ ණයකරුවන් 9 කින් 8 ක් අධිකරණය වෙත යොමු කර ඇති අතර අනෙක් ණයකරු මිය ගොස් ඇත. එම මුදල කලත්‍රයාගෙන් අයකිරීමට ගොවිජන විනිශ්චය සභාවෙන් උපදෙස් ලබා දී ඇති බව ගොවිජන සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුව විසින් දන්වා එවා ඇත.	එකඟවූ පරිදි ණය මුදල අයකර ගැනීමට කටයුතු කළ යුතුය.
(ඈ) වසරක් ඇතුළත අයකර ගැනීමේ කොන්දේසිය යටතේ අනුරාධපුර දිස්ත්‍රික්කයේ බඩඉරිඟු වගා කරන ගොවීන් 10,000 ක් වෙත ලබා දීමට ගොවිජන සංවර්ධන කොමසාරිස් ජනරාල් වෙත රු.90,000,000 ක් 2015 වර්ෂයේදී ලබා දී තිබුණු අතර මේ වන විට වසර 9 ක් ගත වී තිබුණද රු.10,944,488 ක ශේෂය අයකරගෙන නොතිබුණි.	මෙහි කොටස් වශයෙන් ණය මුදල් අයවේ. ණය ශේෂයට අදාළව ගොවීන් 844 ක් ගොවිජන විනිශ්චය සභාවට යොමු කර ඇති බව ගොවිජන සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුව විසින් දන්වා එවා ඇත.	ණය මුදල අයකර ගැනීමට කටයුතු කළ යුතුය.
(ඉ) 1999 වර්ෂයේදී රතුඵෑණු බීජ නිෂ්පාදනය සඳහා උභව ගොවිජන සේවා කොමසාරිස් වෙත නිකුත් කරන ලද රු.2,322,375 කෙටිකාලීන ණය මුදලෙන් රු.1,376,878 ක් මේ දක්වා අය කර ගැනීමට නොහැකි වී තිබුණි.	මෙය 2002 වර්ෂයේදී කෘෂිකාර්මික භාරකාර අරමුදල ගොවීන්ගේ භාරකාර අරමුදලට ඒකාබද්ධ කිරීමේදී පවරාගත් ශේෂයකි. මේ සම්බන්ධයෙන් ඉදිරි කටයුතු සඳහා	එකඟවූ පරිදි අයකර ගැනීමට කටයුතු කළ යුතුය.

	අමාත්‍යාංශ නිලධාරීන්ගෙන් සමන්විත කමිටුවක් පත්කර ඇත. 2025 වර්ෂයේදී රු.22,250 ක මුදලක් අයවී ඇත.	
(ඊ) 2020 වර්ෂයේදී බඩ ඉරිගු ණය ලෙස සහ පුරන් කුඹුරු අස්වැද්දීම සඳහා රු.මිලියන 225 ක ගොවිජන සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුව වෙත ලබා දී තිබූ අතර අයවිය යුතු කාල සීමාව ඉක්මවා ඇතත් ඉන් රු.10,793,661 ක් සමාලෝචිත වර්ෂය අවසාන වන විටත් අය වී නොතිබුණි.	මෙම ණය කොටස් වශයෙන් අයවේ. ගොවිජන සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුව විසින් මෙම ණය මුදල් අයකර ගැනීමට ඉදිරි කටයුතු සිදු කරමින් පවතී.	එකඟවූ පරිදි අයකර ගැනීමට කටයුතු කළ යුතුය.
(උ) 2014/2015 වර්ෂවල දිස්ත්‍රික් ලේකම් අනුරාධපුර වෙත සම්ප්‍රදායික වී මිලදී ගැනීමට ලබා දුන් රු.90,000,000 ක මුදලින් රු.2,106,828 ක අගයක් තව දුරටත් අය නොවී පැවතුණි.	මෙම ශේෂය සම්බන්ධයෙන් කමිටු වාර්තාවක් ලබා ගෙන ඇති අතර එය ගිණුම් වලින් ඉවත් කිරීමට කටයුතු කරමින් පවතී.	එකඟවූ පරිදි අයකර ගැනීමට කටයුතු කළ යුතුය.
(ඌ) ගොවිජන සංවර්ධන කොමසාරිස් ජනරාල් වෙත වී සහල් කිරීම, සුළු වාරිමාර්ග ප්‍රතිසංස්කරණය, පුරන් කුඹුරු අස්වැද්දීම, වට්ටක්කා මිළදී ගැනීම හා බිත්තර වී ලබාගැනීම යන කාර්යයන් සඳහා ලබා දුන් රු.19,061,740 ක අත්තිකාරම් වසර 3 ත් වසර 24 ත් අතර කාලයක සිට පියවා නොතිබුණි.	විගණනය විසින් පෙන්වා දී ඇති ගොවිජන සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුව වෙත ලබාදී පියවා නොමැති රු.19,061,740 ක ශේෂය කඩිනමින් පියවා ගැනීමට කටයුතු කරමි.	එකඟවූ පරිදි අයකර ගැනීමට කටයුතු කළ යුතුය.
(එ) හදිසි ගංවතුර තත්වය මත සිදු වී ඇති ආපදා සඳහා සහන සැපයීමේ අරමුණින් ඊරියගහමුල්ල අමුණ ප්‍රතිසංස්කරණය හා නාරම්මල මැද ඇළ ප්‍රතිසංස්කරණය සඳහා 2024 ජුනි 12 දින රු.891,000 ක මුදලක් ගොවිජන සංවර්ධන කොමසාරිස් ජනරාල් වෙත ලබා දී තිබුණද, අදාළ කාර්යය සඳහා ඇස්තමේන්තුවේ දක්වා ඇති මුදල ප්‍රමාණවත් නොවන බව දක්වා 2025 මාර්තු 04 දින නැවත අරමුදල වෙත ලබා දී තිබුණි.	මෙම ව්‍යාපෘතීන් ක්‍රියාත්මක නොකිරීම හේතුවෙන් අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩල තීරණය පරිදි නැවත ගොවීන්ගේ භාර අරමුදල වෙත මෙම මුදල් එවන ලෙසට ගොවිජන සංවර්ධන කොමසාරිස්වරයා දැනුවත් කරන ලදී. ඒ අනුව අදාළ මුදල් ගොවීන්ගේ භාර අරමුදල වෙත එවා ඇත.	අනුමත කල ව්‍යාපෘති කටයුතු සිදු කළ යුතුය.
(ඒ) ගොවීන්ගේ භාරකාර අරමුදල පිහිටුවීමේ ප්‍රධාන අරමුණ ක්‍රියාත්මක කිරීමට මුදල් උපයෝජනය නොකර භාරකාර අරමුදලේ මුදල් දිගින් දිගටම ස්ථාවර තැන්පතු වල සහ භාණ්ඩාගාර බිල්පත්වල ආයෝජනය කර තිබුණි. සමාලෝචිත වර්ෂයේ දෙසැම්බර් 31 දිනට එම ස්ථාවර තැන්පතු වල රු.1,140,000,000 ක් සහ භාණ්ඩාගාර බිල්පත්වල රු.97,584,880 ක් එසේ ආයෝජනය කර රු.111,384,101 ක පොලී ආදායමක් උපයා තිබුණි.	රාජ්‍ය වියදම් කළමනාකරණ පනත නිකුත් වීමෙන් අනතුරුව ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීම සීමා වූ අතර හදිසි ව්‍යාපෘති සඳහා පමණක් ප්‍රතිපාදන ලබා දෙන ලදී. අරමුදල තවදුරටත් පවත්වාගෙන යාම සම්බන්ධයෙන් මෙතෙක් නිශ්චිත තීරණයක් නොමැති බැවින් නව ව්‍යාපෘතීන් සඳහා ද මුදල් නිදහස් කිරීම් තාවකාලිකව නතර කරන ලදී. එබැවින් අරමුදලේ පවතින අතිරික්ත මුදල් ආයෝජනය කර ඇත.	අරමුදලේ අරමුණු ඉටු කර ගැනීමට කටයුතු කළ යුතුය.
(ඔ) භාරකාර අරමුදල විසින් ණය මුදල් ලබා දීමේ ක්‍රියාවලියට අදාලව ගිවිසුම් සකස් කිරීමේදී ඊට ඇතුළත් විය යුතු සියලු කොන්දේසි, පොලිය අය	ගිවිසුමේ 03.(c) වගන්තිය ප්‍රකාරව ණය මුදල ආපසු ගෙවීම 2023.10.01 දින සිට 2024.01.31 දක්වා වේ.	ණය මුදල් ආපසු අය කර ගැනීමට අදාල කොන්දේසි

කිරීමේ ක්‍රමවේද යන කරුණු නිශ්චිතව නිර්වචනය කොට ඇතුළත් කළ යුතු වුවත් එසේ සිදු කර නොතිබුණි. උදාහරණ ලෙස වී අලෙවි මණ්ඩලයට ණය මුදල් ලබා දීමේදී ණය මුදල ලබාදුන් දින සිට එය ආපසු ගෙවීම ආරම්භ කරන දිනය දක්වා කාලයට අදාළව පොලිය අය කිරීම හෝ නොකිරීම සම්බන්ධයෙන් වගන්ති ගිවිසුමට ඇතුළත් කර නොතිබුණි. තවද, ණය මුදල් ගෙවීම පැහැර හැරීම මත දණ්ඩන පොලියක් අයවිය යුතු බව ණය ගිවිසුම්වල සඳහන් වුවද, එම අය කිරීම ප්‍රාග්ධන අගයට පමණක්ද, සම්පූර්ණ පොලිය හා ප්‍රාග්ධන අගයටද යන්න පැහැදිලිව ගිවිසුමෙහි ඇතුළත් කර නොතිබුණි. නියමිත පරිදි ණය මුදල හා පොලිය නොගෙවීම හේතුවෙන් දණ්ඩන පොලියක් අයකර ගත යුතු වුවත් එසේ අය කර ගෙන නොතිබුණි.

එබැවින් 2024.01.31 දිනට ප්‍රථමයෙන් නිශ්චිතව ගිවිසුම් මුළු ණය මුදල හා පොලි මුදල ගොවීන්ගේ භාරකාර අරමුදල වෙත පියවා ඇති බැවින් දඩ පොලිය අය කර ගැනීමට කටයුතු කර නොමැත. ඉදිරි ණය මුදල් නිදහස් කිරීම් වලදී මේ සම්බන්ධයෙන් ප්‍රමුඛ අවධානය යොමු කොට ඊට ඇතුළත් විය යුතු කොන්දේසි නිශ්චිතව දැක්වීමට සටහන් කර ගනිමි.